

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы Педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) илимий даражасын изденип алуу боюнча Д 13.18.573. диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Шамырканова Надира Бейшенбековнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары»)» деген темадагы диссертациясына карата

КОРУТУНДУСУ

Курамында: төрага Алимбеков А., п.и.д., профессор., мүчөлөрү: Дюшеева п.и.д. профессор., п.и.к., доцент Иманалиев Т.Т. болгон диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы изденүүчү Шамырканова Надира Бейшенбековнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары»)» аттуу темадагы 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген диссертациясын карап чыгып, төмөнкүдөй чечимге келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертациялык изилдөөлөрдү коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Иште 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттарын айкындоо маселелерине байланыштуу изилдөө жүргүзүлгөн.

Иштин максаты катары окутуу процессинде башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттарын аныктоо жана аларды эксперимент аркылуу текшерүү маселелери каралган.

Коюлган максаттарды чечүү үчүн төмөнкүдөй **милдеттер** белгиленген:

1. Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруу боюнча педагогикалык адабияттарды анализдөөнүн негизинде «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсү» түшүнүгүнүн мазмунун тактоо.

2. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттарын аныктоо.

3. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттарын ишке ашыруу методикасын иштеп чыгып аны эксперимент аркылуу текшерүү.

Диссертациялык изилдөөнүн **объектин** башталгыч класстын окуучуларын окутуу процесси ал эми **предметин** окутуу процессинде башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары түзөт.

Изилдөөнүн методдору: илимий адабияттарды анализдөө, байкоо, алдынкы педагогикалык тажрыйбаны үйрөнүү жана жалпылаштыруу, эксперимент.

Бул **объект жана предмет 13.00.01** - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигинин талаптарына туура келет.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Учурдагы билим берүү чөйрөсүндөгү өзгөрүүлөрдүн башкы багыты өз милдет вазийпаларын тыкан аткара алган, өз тагдырына өзү жоопкер инсандарды тарбиялоо болуп эсептелет. Буга байланыштуу билим берүүнүн өзү бул инсандын өз өмүрүнүн агымы, активдүү аракети аркылуу жашоо үчүн зарыл жана жетиштүү билимдерди жана жүрүм-турумдарды, көндүмдөрдү өздөштүрүү процесси катары андалууда. Ушундан улам башталгыч класстардан баштап эле түздөн түз үйрөтүүгө караганда кыйыр үйрөтүү, өз алдынча үйрөнүү, үйрөнүүгө үйрөнүү стратегиялары актуалдашууда. Көрүнүп тургандай, үйрөнүүгө үйрөнүү процесси инсанды өз алдынча ой жүгүртүүгө, башкача айтканда акыл парасатын толук колдоно билүүгө мажбурлап окуучунун жаңыча ойлонууга жетишүү, маселе чече билүү жөндөмүнүн өсүшү, кубулуштун себеп-натыйжасын аныктай билиши ой жүгүртүү ыкмаларын үйрөнүү аркылуу гана ишке ашат. Бирок, тилекке каршы башталгыч класстардын окуу процессиндеги убакыт бюджетинин ичинде студенттердин өз алдынча ишмердүүлүгүнүн көлөмү өтө аз, көбүнчө эпизоддук мүнөзгө ээ. Көпчүлүк мугалимдердин календердык пландарындагы өз алдынча тапшырмалар бир типтүү. Окуучулардын өз алдынча билим алуу, өзүн өзү өнүктүрүү мотивдери жана тажрыйбалары тайыз. Ошентип азыр билимди өз алдынча изденип алуучу эмес, тек гана башкалардын айтканын ылгабай этпей, сынчыл акыл сыдыргысынан өткөрбөй, эсинде бекем сактап, тоту куштай кайталап айтып берип, репродуктивдүү ишмердүүлүк менен гана алек болуп жаткан окуучулардын саны арбын. Бул жагдай реалдуу турмуш талаптарына карама каршы келет жана абалдан чыгуунун жолдорун табуу зарылдыгын жаратат. Ошондуктан Шамырканова Надира Бейшенбековнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары)» аттуу кандидаттык диссертациясынын актуалдуулугу эч кандай шек жаратпайт.

2. Диссертациянын илимий натыйжалары

Эксперттик комиссиянын анализи диссертациялык иштен төмөнкүдөй мүнөздөгү илимий жыйынтыктарды бөлүп көрсөтүүгө мүмкүнчүлүк берди:

1-жыйынтык. Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруу боюнча педагогикалык адабияттарды анализдөөнүн негизинде «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсү» түшүнүгүнүн мазмуну такталган;

2-жыйынтык. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары аныкталган;

3-жыйынтык. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттарын ишке ашыруу методикасын иштелип чыгып эксперимент аркылуу текшерилген.

4. Диссертацияда аныкталган изденүүчүнүн ар бир илимий натыйжасынын, таянактарынын жана корутундусунун негизделгендиги жана ишенимдүүлүк даражасы.

1-натыйжа. «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсү» түшүнүгү көптөгөн адабияттардагы түрдүү өңүттөгү көз караштарды талдоонун негизинде конкреттештирилген.

2-натыйжа. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары педагогикалык процесстеги ишмердүүлүгүнүн көптөгөн типтүү кубулуштарын салыштырып, типтештирип талдоо жана корутундулоо аркылуу айкындалган.

3-натыйжа. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттарын эксперимент аркылуу текшерүүнүн негизинде методикалык сунуштар иштелип чыккан. Экспериментке жетиштүү сандагы окуучулар тартылып, анда кызыктуу маалыматтар келтирилген, контролдук жана эксперименталдык класстардын жетишүүсүнүн салыштырмалуу динамикалары таблицалар менен берилген.

5. Диссертацияда аныкталган изденүүчүнүн ар бир илимий натыйжасынын (жобосунун), тыянактарынын жана корутундусунун жаңылык даражасы.

1-натыйжа. Жаңы катары кароого болот. Башталгыч класстардын өз алдынча окуу ишмердүүлүгүнүн Кыргызстандын мектептеринин таалим-тарбия мейкиндигине таандык маани маңызы алгачкы жолу изилденип такталган.

2-натыйжа. Жаңы. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары алгач ирет изилденген.

3-натыйжа. Жаңы. Кыргыз тили, математика, мекен таануу сабактарында башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруу боюнча тажрыйбалар жаңы педагогикалык шарттарын эксперимент аркылуу текшерүүнүн негизинде иштелип чыккан методикалык сунуштар автордун изилдөөчүлүк табылгасына таандык.

7. Изилдөөнүн натыйжаларынын практикалык баалуулугу.

Изилдөөнүн практикалык баалуулугу. ал, азыркы мектеп мугалимдерин башталгыч класс окуучуларынын өз алдынча окуу, үйрөнүү ишин уюштуруу боюнча теориялык жактан негизделген жана практика жүзүндө сынактан өткөрүлгөн методикалык сунуш кеңештер менен камсыз кылат. Изилдөөнүн теориялык жана прикладдык натыйжалары мугалимдерди даярдоо жана кесиптик билимин өркүндөтүү мекемелеринде алардын башталгыч класс окуучуларынын өз алдынча окуу, үйрөнүү ишин уюштуруу боюнча кесиптик педагогикалык компетенттүүлүктөрүн өнүктүрүүдө колдонулушу мүмкүн.

8. Диссертациянын негизги жоболорун, натыйжаларын жана тыянактарын жарыяланышы жана алардын баллдык өлчөмү.

Диссертациянын негизги жыйынтыктары төмөнкү эмгектерде жарыяланган жана аларга **150 балл** берүүгө болот.

1. Шамырканова, Н.Б. Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча ишин уюштуруунун өзгөчөлүктөрү [Текст] / Н.Б. Шамырканова // И. Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы. – Бишкек, 2015. 2-Чыг. – 196-197- бб.

2. Шамырканова, Н.Б. Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн өнүктүрүү педагогикалык проблема катарында [Текст] / Н.Б. Шамырканова // И. Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы. - Бишкек, 2017.-45-49-бб.

3. Шамырканова, Н.Б. Жумушчу дептер – окуу тапшырмаларынын системасын уюштуруунун формасы катары [Текст] / Н.Б. Шамырканова // И. Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы. – Бишкек, 2018. – 195-198-бб.

4. Шамырканова, Н.Б. Мектеп окуучуларынын өз алдынча ишинин мааниси, максаты жана милдеттери [Текст] / Н.Б. Шамырканова // Вестник ALATOO ACADEMIC STUDIES. – Бишкек, 2018. – №3. – 56-61-бб.

5. Шамырканова, Н.Б. Окуучулардын окуу-изилдөөчүлүк аракеттеринин мааниси [Текст] / Н.Б. Шамырканова // Вестник ALATOO ACADEMIC STUDIES». – Бишкек, 2018. – №3. – 50-56-бб.

6. Шамырканова, Н.Б. Башталгыч класс окуучуларынын өз алдынчалыгын өнүктүрүү методдору жана ыкмалары [Текст] / Н.Б. Шамырканова // Известия вузов Кыргызстана. – Ош, 2019.

7. Шамырканова, Н.Б. Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары [Текст] / Н.Б. Шамырканова // Известия вузов Кыргызстана. – Ош, 2019.

8. Шамырканова, Н.Б. Роль самостоятельной работы в обучении младших школьников [Текст] / Н.Б. Шамырканова, А.Т. Калдыбаева // Научный аспект (РИНЦ) – Самара: Аспект, 2019. – №1. – Т. 4. – С. 443-448.

9. **Шамырканова, Н.Б.** Систематичность организации самостоятельной работы младших школьников [Текст] / Калдыбаева А.Т., Н.Б. Шамырканова // Научный аспект (РИНЦ) – Самара: Аспект, 2019. – №1. – Т. 4. – С. 412-418.

10. **Шамырканова, Н.Б.** Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруу боюнча эксперименттин жүрүшү жана жыйынтыгы [Текст] / Н.Б. Шамырканова // И. Арабаев атындагы КМУнун Жарчысы. – Бишкек, 2019. – 65-68-66.

9. Авторефераттын мазмунунун диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Изденүүчү **Шамырканова Надира Бейшенбековнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары»** аттуу темадагы 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши бардык компоненттери боюнча авторефераттын мазмунуна негизинен дал келет. Авторефераттын окшош түзүлгөн кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмеси бар.

Жетектөөчү мекемени жана расмий оппоненттерди сунуштоону негиздөө.

Эксперттик комиссия сунуштаган жетектөөчү мекеме: **Эксперттик комиссия сунуштаган жетектөөчү мекеме:** Ош Гуманитардык-педагогикалык институтунун 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин докторлору, кандидаттары эмгектенген педагогика кафедрасы (*кафедра башчысы п.и.к., доцент Даминова И., мүчөлөрү: п.и.д. доцент Зулуев Б.Б., к.п.н., доцент Рахматулова М. Дж., к.п.н., доцент Смадиярова З.А. ж.б.)* сунушталат.

10. Эксперттик комиссия сунуштаган расмий оппоненттер:

Биринчи официалдуу оппонент – педагогика илимдеринин доктору, профессор Алимбеков Акматали (13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы), изилдөө проблемасына жакын төмөнкүдөй эмгектери бар:

1. Жогорку билим берүүнү реформалоо шартында студенттердин өз алдынча иштөө ишмердүүлүгүн өнүктүрүүнүн актуалдуу проблемалары // Вестник Исык-Кульского государственного университета им. К. Тыныстанова. – Каракол, 2014. – №38.

2. Мектеп окуучусунун негизги компетенцияларын айкындоо маселелери <http://kao.kg/> Известия КАО. – 2011. – №4(20) – 56-60 б.б.

3. Окутуунун жалпы методдору. – Бишкек, –2004. – 236 б. (М. Ташпынар м-н авторлош).

Экинчи официалдуу оппонент – педагогика илимдеринин кандидаты Адылбек кызы Гүлназдын (13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы) изилдөө проблемасына жакын төмөнкүдөй эмгектери бар:

1. Основные проблемы подготовки учителя начальных классов в современных условиях. / Вестник Казженпед. унив-та. – Алматы, 2017.

2. Формирование детской рефлексии как важное требования к современному учителю начальной школы. / Вестник КГУ им. И. Арабаева. – Бишкек, 2017.

11. Диссертациянын кемчиликтерин түзөтүү боюнча сунуштар.

Комиссия сунушталган документтерди карап чыгып Шамырканова Надира Бейшенбековнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын өз алдынча иштөөсүн уюштуруунун педагогикалык шарттары» аттуу темадагы, 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражаны изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) илимий даражаны изденип алуу боюнча Д 13.18.573 диссертациялык кеңешинде кабыл алууга сунуш кылат.

Эксперттик комиссиянын төрагасы:

п.и.д., профессор Алимбеков А.

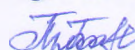

Эксперттик комиссиянын мүчөлөрү:

п.и.д., профессор Дуйшеева Н.К.

п.и.к., доцент Иманалиев Т.Т.

Комиссия мүчөлөрүнүн колдорун тастыктаймын:

Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы, педагогика илимдеринин доктору, профессор Калдыбаева А. Т.

